

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ
САМОСТІЙНИХ РОБІТ
з навчальної дисципліни
«Українська мова (професійного спрямування)»
для студентів спеціальностей
ННІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
заочної форми навчання
НТУ «ХП»
1 курс**

Мета курсу – ознайомити студентів з особливостями фахової мови; навчити студентів укладати наукові праці й оформлювати ділові папери сучасною українською літературною мовою; поглибити знання про основні поняття термінознавства, види та особливості традиційного й комп'ютерного перекладання; закріпити навички перекладання й редагування професійних текстів українською мовою; сприяти ефективному оволодінню студентами фаховою українською мовою, нормами сучасної української літературної мови.

Програма курсу передбачає оволодіння технологією роботи з сучасним науковим текстом і діловими паперами, яке досягається виконанням завдань з таких питань:

1. Правила оформлення наукових праць. Узагальнення і згортання інформації наукового джерела до рівня плану. Реферування й анотування наукових джерел.
2. Предмет та основні категорії термінознавства. Будова термінів, способи творення нових термінів, вимоги до термінів.
3. Перекладання науково-технічних текстів. Поняття «перекладання» і «переклад». Способи перекладання загальноживаних слів і термінів у науковотехнічному тексті. Редагування науково-технічних текстів.
4. Основи діловодства. Правила оформлення поширених ділових паперів.

Вимоги до контрольної роботи

Усі завдання контрольної роботи виконуються на папері формату А4 у друкованому або електронному вигляді.

Програму курсу становлять усі завдання десяти варіантів контрольної роботи. Номер варіанта контрольної роботи студента визначається за останньою цифрою номера залікової книжки (від 0 до 9).

У кожному варіанті наявні теоретичні й практичні завдання.

Завдання 1-3 спрямовані на перевірку знань і вмінь ефективного опрацювання наукового тексту, виділення головної й додаткової інформації, укладання рефератів і анотацій, згортання інформації до рівня плану.

Завдання 4-8 передбачають перевірку знань студентів з термінознавства й перекладознавства, вмінь користуватися фаховими термінами, перекладати й редагувати наукові тексти.

Завдання 9-10 передбачають перевірку знань правил укладання документів, вмінь оформлювати ділові папери.

Після всіх варіантів вміщено зразки оформлення зразки наукового тексту, видів планів, анотації та інформативного реферату (*додаток до завдань №2 і №3*)

Вимоги до іспиту

Опанувавши теоретичний матеріал курсу й успішно виконавши контрольну роботу, студенти складають іспит, до якого входять:

- 1) аналіз контрольної роботи студента;
- 2) білети з теоретичними питаннями і практичними завданнями з тем «Правила складання наукових праць і ділових паперів», «Термінознавство», «Перекладання науково-технічного тексту».

Рекомендована література

1. Методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт з дисципліни «Українська мова» для студентів усіх спеціальностей «Долаймо суржик!» / уклад. Дяченко О.В., Гомон А.М.– Харків: НТУ «ХП», видавництво «Форт», 2019. – 56 с.

2. Заверющенко М.П. Офіційно-діловий стиль: правила укладання документів різних видів»: навч. посібник щодо самостійної роботи / М. П. Заверющенко, О. М. Кримець, С. М. Чернявська, О. В. Шокуров. – Харків: НТУ «ХП», 2019. – 140 с.

3. Методичні вказівки для студентів і викладачів з дисциплін «Українська мова» «Метод проектного навчання у контенті комунікативно-інтенційної моделі як нової еволюційної освіти» / уклад. Полянська І.В., Чернявська С.М., Шевченко В.Ф.– Харків: НТУ «ХП», 2019. – 27 с.

4. Гомон А.М. Оброблення наукової інформації: навчально-методичний посібник з дисципліни «Українська мова» для студентів I курсу всіх спеціальностей / А.М. Гомон А.М., Кримець О.М.– Харків: НТУ «ХП», 2019.– 106 с.

5. Методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт з дисципліни «Українська мова» для студентів усіх спеціальностей «Основні труднощі з орфографії та пунктуації сучасної української мови» / уклад.

Гомон А.М., Дяченко О.В.– Харків: НТУ «ХП», 2019. – 36 с.

6. Методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт з дисципліни «Українська мова» для студентів і курсантів 1-го курсу технічних спеціальностей «Культура усного професійно-ділового спілкування» / уклад. Снігурова І.І., Писарська Н.В., Белова К.В., Дяченко О.В.– Харків: НТУ «ХП», 2020.– 45 с.

7. Методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт з навчальної дисципліни «Українська мова для курсантів та студентів 1-го курсу «Наукова комунікація як складник фахової діяльності» / уклад. Белова К.В., Писарська Н.В., Снігурова І.І., Дяченко О.В.– Харків: НТУ «ХП», 2020. – 30 с.

8. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Українська мова» для студентів 1-го курсу нефілологічних спеціальностей та курсантів ВІТВ «Правила укладання ділових паперів» / уклад. Снігурова І.І., Писарська Н.В., Белова К.В., Дяченко О.В. – Харків: НТУ «ХП», 2020.– 33 с.

9. Белова К.В. Українська мова для військовослужбовців: навчальний посібник/ К. В. Белова, І. І. Снігурова, О. В. Дяченко, Н. В. Писарська.– Харків : НТУ «ХП», 2021. – 161 с.

10. Українська мова професійного спрямування: метод. вказівки до самостійної роботи з дисципліни "Українська мова" (професійного спрямування): для студентів 1-го курсу Навч.-наук. ін-ту механіч. інженерії та транспорту / уклад.: К. В. Белова, В. В. Субботіна, Н. В. Писарська ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків: Форт, 2022. – 45 с.

11. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу "Українська мова" [Електронний ресурс]: для студентів комп'ютерних спеціальностей / Укл.: С. М. Чернявська [та ін.]; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – 40 с.

12. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу "Українська мова" [Електронний ресурс]: для студентів електроенергетичних спеціальностей / уклад.: С. М. Чернявська [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – 44 с.

13. Методичні вказівки з курсу «Українська мова (професійного спрямування)» для студентів спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія» / Укл.: С. М. Чернявська, О. М. Кривець, О. Є. Немерцова, О. В. Дяченко, Близнюк О.М., Масалітіна Н. Ю. – Харків: НТУ «ХП», 2022. – 38 с.

14. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Українська мова (професійного спрямування)» для студентів комп'ютерних спеціальностей / Укл.: В. А. Сухоруков, О. В. Шокуров, О. В. Дяченко – Х. : НТУ «ХП», 2023. – 50 с.

15. Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни «Українська мова» для студентів хімічних спеціальностей. Ч. I / Укл.: Л. Я. Терещенко, С. М. Чернявська, С. А. Лещенко. – Харків: НТУ «ХП», 2023. – 23 с.

16. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу «Українська мова» для студентів економічних спеціальностей / уклад. О.М. Кринець, М.Ю. Лухіна, А.М. Гомон. – Харків: НТУ «ХП», 2023. – 40 с.

17. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Українська мова» (професійного спрямування) для студентів 1-го курсу спеціальності 132 «Матеріалознавство» / Укл.: В. В. Субботіна, Н. В. Писарська. – Харків: НТУ «ХП», 2023. – 44 с.

Варіант 0

Завдання 1. Назвіть відомості, які розміщуються в бібліографічному описі наукових джерел (книг, статей). Наведіть приклад бібліографічних описів.

Завдання 2. Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.

Спостереження – це навмисне й цілеспрямоване сприйняття зовнішнього світу з метою вивчення й відшукування смислу в явищах. Спостереження вважають найбільш елементарним методом, що виступає, як правило, у комплексі з іншими емпіричними методами. Можливості методу спостереження обмежені. Він дає змогу виявити лише зовнішні ознаки, зовнішні вияви фактів, проте внутрішні процеси залишаються для спостереження недоступними.

Завдання 3. Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Опишіть формальну структуру терміна.

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: аква-, цикло-, теле-, бі-, кріо-, гео-, квазі-, радіо-, анти-, геліо-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. Комарову М. І. переведено на посаду старшої наукової співробітниці відділу наукової інформації.
2. По нашим підрахункам, пожежа завдала збитків для підприємства на 2 мільярда гривень.
3. Прийшовши на роботу, мені слід перевірити справність пристроїв.
4. З усіх других питань рішення приймаються простою більшістю голосів, котрі беруть участь у зборах акціонерного товариства.
5. Сьогодні в біосфері домінуюче значення відіграє людина.

Завдання 7. Поясніть поняття «мовне посередництво», «переклад», «перекладання», «мета перекладання», «мета перекладу».

Завдання 8. Відредагуйте текст.

Основи наукової теорії перекладу стали розроблятися лише до середини двадцятого століття, коли перекладацька проблематика притягла увагу мовознавців. До цього рахувалося, що переклад ніяк не може вмикатися в коло питань, вивчаємих лінгвістичною наукою. Перекладачі гадали, що лінгвістичні аспекти перекладу грають в «мистецтві перекладу» вельми незначну, чисто

технічну роль. Звичайно, перекладач повинен був володіти мовою оригіналу й мовою перекладу, але знання мов було лише попередньою умовою перекладу й не зачіпало його сутність. Мовознавці не бачили підстав включати перекладацьку діяльність в об'єкт лінгвістичного дослідження. В центрі уваги мовознавства було вивчення специфіки мови, розкриття його унікальної, неповторної структури, особливостей граматичного ладу й словарного складу кожної окремої мови, відрізняючи його від інших мов. Все це складало своєрідність мови, його національній «дух» і передбачало принципову неможливість тотожності двох текстів, написаних на різних мовах.

Завдання 9. Поясніть основні поняття діловодства (документ, реквізит, формуляр, бланк).

Завдання 10. Складіть заяву щодо приймання на роботу до фірми «Мрія».

Варіант 1

Завдання 1. Що таке анотація? Яка мета анотування наукових джерел? Які види анотацій виділяють? Наведіть приклади анотацій.

Завдання 2. Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.

Термін «соціологія» походить від лат. *societas* (суспільство) та грецького *logos* (слово, вчення). Це наука про суспільство та закономірності, що виявляються в суспільних явищах. Виокремленню її в самостійну науку сприяли глибокі соціальні зміни, пов'язані з переходом від традиційного до індустріального суспільства. Соціологія – поліцентрична, з багатьма пізнавальними технологіями наука, що вивчає форми, закони та закономірності конструювання, функціонування та розвитку соціальної реальності через взаємодію індивідів та їх груп і спільнот.

Завдання 3. Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Дайте визначення поняття «термінологізація». Як відбувається цей процес? Наведіть приклади термінів, утворених таким шляхом.

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: біо-, вібро-, авто-, пост-, метр- (-метр), аеро-, мульти-, граф- (-граф), термо-, топо- Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. Члени нашої бригади на слідуючій неділі мають виконати дуже серйозне й важливе завдання.
2. Цей тезис не протирічить раніше затвердженому рішенню.
3. Офіс обладнаний оргтехнікою, яку придбали в розстрочку.
4. Цю роботу виконано згідно плану.
5. Повідомляємо, що не можемо скористатися Вашою пропозицією, так як зазначена Вами ціна вища, чим у наявних у нас пропозиціях інших фірм.

Завдання 7. Опишіть види перекладання.

Завдання 8. Відредагуйте текст.

Важливим методом дослідження в лінгвістиці перекладу служить зіставний аналіз перекладу, тобто аналіз форми й змісту тексту перекладу в порівнянні з формою й змістом оригінала. Ці тексти являють собою об'єктивні факти, доступні спостереженню і аналізу. В процесі перекладу встановлюються певні відносини між двома текстами (оригіналу й перекладу) на різних мовах. Зіставляючи такі тексти, можна розкрити внутрішній механізм перекладу, з'ясувати еквівалентні одиниці, а також виявити зміни форми й змісту, що відбуваються при заміні одиниці оригінала еквівалентною одиницею тексту перекладу. При цьому можливе і порівняння декількох перекладів одного й того ж оригіналу. Зіставний аналіз перекладів дає можливість з'ясувати, як долаються типові труднощі перекладу, зв'язані зі специфікою кожної з мов, а також які елементи оригіналу залишаються не переданими в перекладі. В результаті виходить опис «перекладацьких фактів», що дає картину реального процесу.

Завдання 9. Схарактеризуйте типи ділових паперів (класифікація докумен-тів).

Завдання 10. Напишіть автобіографію.

Варіант 2

Завдання 1. Опишіть, з яких частин складається анотація книги і яку інформацію містять ці частини.

Завдання 2. Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.

Соціальні групи є базовою категорією соціології, яка віддзеркалює роль їх як базової ланки суспільства, об'єднує індивідів. Соціальна група – це сукупність індивідів, яка характеризується спільними інтересами, установками й орієнтаціями, нормативною регламентацією спільної діяльності людей у межах просторово-часового континіуму. До цих ознак можна додати й інші. Так, соціальна група має власну рольову структуру, виконує певні функції в системі суспільних відносин тощо.

Завдання 3. Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Окрім термінів, фахівці користуються номенклатурними знаками (номенами) і професіоналізмами. Схарактеризуйте ці групи лексичних одиниць. Наведіть приклади.

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: гідро-, бібліо-, ехо-, хроно-, моно-, нео-, гігро-, теле-, гіпер-, аква-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. Двадцять два студентів виступили на науковій студентській конференції із цікавими доповідями.
2. Я дуже вдячній моїй науковій керівничці за допомогу в роботі.
3. Читаючи роман П. Загребельного «Диво», перед моїми очима постає як живий легендарний зодчий Софії Київської.
4. Завдяки запізненню на роботу я отримав зауваження.
5. Наш внештатний кореспондент передав нове повідомлення.

Завдання 7. Що таке лексичні паралелі? Опишіть їх види. Наведіть приклади.

Завдання 8. Відредагуйте текст.

Основою теорії перекладу являються загальнолінгвістичні положення, визначаючи характер рішення власне перекладацьких проблем. У ході розробки лінгвістичної теорії перекладу була продемонстрована некоректність «теорії непереводимости». Розгляд перекладу з позицій мовознавства визначило неможливість повної тотожності змісту оригінала й перекладу. Мовна своєрідність любого тексту, орієнтованість його змісту на певний мовний колектив, що володіє лише йому притаманними «фоновими» знаннями и культурно-історичними особливостями, не може бути з абсолютною повнотою «відтворена» на іншій мові. Тому переклад не передбачає створення тотожного

тексту, а відсутність тотожності не може служити доказом неможливості перекладу. Утрата якихось елементів переводимого тексту при перекладі не означає, що цей текст «непереводим». Така утрата виявляється, коли він перекладений і зіставляється з оригіналом. Неможливість відтворити в перекладі яку-небудь особливість оригіналу – це приватний вияв принципу нетотожності змісту двох текстів різними мовами.

Завдання 9. Назвіть правила оформлення основних реквізитів документів (адресат, назва виду документа, заголовок, текст, дата, підпис, печатка).

Завдання 10. Напишіть пояснювальну записку про запізнення на заняття.

Варіант 3

Завдання 1. Укажіть вимоги до оформлення анотацій (мова, стиль, обсяг, мовні кліше).

Завдання 2. Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.

У визначенні комп'ютерної лінгвістики як самостійної мовознавчої дисципліни підкреслено її міждисциплінарний характер. Така двоїстість статусу цієї науки спричинена належністю її за об'єктом і предметом дослідження (мовою) – до лінгвістики, а за інструментом її дослідження (комп'ютером, зорієнтованими на нього процедурами опису й аналізу мовного матеріалу) – до інформатики та комплексу дисциплін, спрямованих на створення комп'ютерних систем з так званим штучним інтелектом, або штучним розумом.

Завдання 3. Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Наведіть визначення понять «термінознавство», «термін», «дефініція», «терміноелемент».

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: полі-, кінема-, гео-, анти-, бі-, кіло-, синхро-, радіо-, псевдо-, цикло-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. Необхідно створити й узяти участь у роботі групи взаємодопомоги.
2. Контроль за виконанням наказу доручений заступниці директорки Лісній О. О.

3. Визначивши внутрішню будову тіла, стали зрозумілими їх властивості.
4. З усіх других питань рішення приймаються простою більшістю голосів, котрі беруть участь у зборах акціонерного товариства.
5. Металургія – одна з ведучих галузей української промисловості.

Завдання 7. Назвіть види перекладацьких трансформацій. Коли такі трансформації застосовують? Наведіть приклади.

Завдання 8. Відредагуйте текст.

Письмовим перекладом називається такий вид перекладу, при якому мовленнєві твори, об'єднані в акті міжмовного спілкування (оригінал і текст переклада), виступають в процесі перекладу у виді фіксованих текстів, до яких перекладач може неодноразово звертатися. Це дає можливість перекладачеві повторно сприймати відрізки перекладаємого текста, порівнювати їх з відповідними відрізками перекладу, вносити в текст перекладу любі необхідні зміни до пред'явлення перекладу Рецептору, тобто до завершення процесу перекладу.

Усний переклад – це вид перекладу, при якому оригінал і його переклад виступають в процесі перекладу в нефіксованій формі, що визначає однократність сприймання перекладачем отрезків оригіналу й неможливість наступного зіставлення чи виправлення перекладу після його виконання. При усному перекладі створення тексту перекладу може відбуватися або паралельно сприйманню оригіналу (синхронний переклад), або після того, як завершиться сприйняття оригіналу (послідовний переклад).

Завдання 9. Що таке заява? Назвіть її основні реквізити й вимоги до оформлення.

Завдання 10. Напишіть резюме.

Варіант 4

Завдання 1. Поясніть, що таке реферат, якою є мета реферування, які є види рефератів.

Завдання 2. Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.

Машинний переклад – це процес перетворення комп'ютером тексту, оформленого засобами однієї природної мови, у текст, оформлений засобами іншої природної мови. Моделює й автоматично здійснює цей процес комп'ютерний аналог такого різновиду розумової діяльності людини – система машинного перекладу. Одним з аспектів проблеми вдосконалення таких систем

є вивчення специфіки процесу перекладу як різновиду комунікації – процесу обміну інформацією та знаннями. Ефективні сучасні системи машинного перекладу довели важливість для якості перекладу механізму міжмовних операцій, правил перемикання одного мовного коду на інший, створенням якого й займаються лінгвісти.

Завдання 3. Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Дайте визначення поняття «термінологізація» і «детермінологізація». Як і чому відбуваються ці процеси? Наведіть приклади термінів, утворених шляхом термінологізації.

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: анти-, метео-, біо-, агро-, пост-, астро-, гідро-, гігро-, ультра-, суб-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. Ця пропозиція не складатиме виключення.
2. Вельми дякую Вас, що Ви все-таки погодились на ділову зустріч, бо вона являється визначною для нашого співтовариства.
3. Більша половина групи не прийшла на лекцію.
4. Причиною аварії на підприємстві стала безпечність наладникаелектронщика, який вчасно не помітив тривожних знаків на контролюючій панелі.
5. У наш час широкого поширення набули смартфони.

Завдання 7. Поясніть, що таке лексикографія, термінографія, словник, мікроструктура словника.

Завдання 8. Відредагуйте текст.

Синхронний переклад – складний підвид усного перекладу, так як він вимагає від перекладача уміння одночасно виконувати різноманітні мовленнєві дії: слухати на одній мові, перекладати на іншу мову і говорити на цій мові, не відстаючи при цьому від темпа мовлення оратора. Синхронізація всіх трьох дій пов'язана з великою роботою пам'яті, напруженою увагою, необхідністю здійснювати мовленнєву компресію, прогнозувати слідувачі відрізки оригіналу, корегувати невиправдані прогнози, приймати миттєві розв'язки і т. д.

Послідовний переклад – це спосіб усного перекладу, при якому перекладач починає перекладати після того, як оратор перестав говорити, закінчив всю промову або яку-небудь частину її. Розмір перекладуваного відрізка мовлення може бути різним: від окремого висловлювання до тексту значного об'єму, який

оратор проголошував 20-30 і більше хвилин. Цей вид перекладу вимагає удержання в пам'яті перекладача змісту значних сегментів оригіналу на протязі тривалого часу до моменту початку перекладу.

Завдання 9. *Що таке автобіографія? Назвіть її основні реквізити й вимоги до оформлення.*

Завдання 10. *Напишіть заяву про прийняття на роботу.*

Варіант 5

Завдання 1. *Поясніть, що таке анотація. Які складові частини вона має? Яку інформацію містять ці частини?*

Завдання 2. *Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.*

Перекладачі-синхроністи обслуговують міжнародні конференції та з'їзди; політичні наради, дипломатичні переговори. Вони перекладають наукові доповіді та політичні виступи паралельно з їх виголошенням рідною мовою автора. Синхронний переклад потребує високої кваліфікації перекладача, адже слід уловити виголошуваний текст і дуже швидко перекласти його, не маючи змоги перепитати пропущене або незрозуміле. Цілком природно, що під час синхронного перекладання відбуваються деякі втрати інформації. Задовільним вважається переклад, за якого збережено до 70 % інформації.

Завдання 3. *Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.*

Завдання 4. *Укажіть, із яких мов в українську запозичено терміни, наведіть приклади. Поясніть, чому саме із цих мов узято такі спеціальні слова?*

Завдання 5. *Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: атмо-, бі-, граф- (-граф), полі-, геліо-, мікро-, мега-, супер-, макро-, ре-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.*

Завдання 6. *Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.*

1. Моя думка співпадає, можливо, случайно з позицією комісії.
2. Слідуючим питанням буде питання про міри, які були прийняті урядом стосовно закупок газу.
3. Так як ця стаття тормозить впровадження нової техніки, прошу її відмінити.

4. Наоборот, мова йде про дуже крупне питання.
5. Ми рахуємо, що прийняті міри являються недостатніми.

Завдання 7. Назвіть переваги й недоліки машинного перекладу.

Завдання 8. Відредагуйте текст.

При усному перекладі перекладач працює в безпосередньому мовленнєвому контакті з комунікантами, часто в умовах, коли можливий зворотний зв'язок з одним або обома учасниками міжмовного спілкування. Він вимушен сприймати усне мовлення, незалежно від її правильності, темпа, особливостей вимови чи манери мовлення оратора, и забезпечувать взаєморозуміння між говорячим и слухаючими. Подоланню пов'язаних з цим труднощів сприяє присутність перекладача при створенні тексту оригіналу, можливість урахувати обстановку спілкування, восполнить упущену інформацію на основі знання предмета й мети розмови та попередніх етапів обговорення, особистого ознайомлення з присутніми Рецепторами, розумінням ними обговорюваного питання, звичними для них доводами і формулюваннями. При наявності обратного зв'язку з оратором з'являється іноді можливість перепитати, уточнити висловлену думку, з'ясувати значення незнайомого терміна. При наявності обратного зв'язку зі слухачами виникає можливість слідкувати за їх реакцією, дохідливістю перекладу, регулювати темп мовлення перекладача, а іноді й оратора і т. п.

Завдання 9. Що таке пояснювальна записка? Назвіть її основні реквізити й вимоги до оформлення.

Завдання 10. Напишіть автобіографію.

Варіант 6

Завдання 1. Сформулюйте вимоги до тексту анотації (мова, стиль, обсяг, мовні кліше).

Завдання 2. Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.

Абревіатура – скорочення фрази до одного слова часто за першими літерами чи складами, також викликає труднощі під час перекладання, бо потребує фонових культурологічних знань перекладача, які б допомогли декодувати скорочене слово і співвіднести його з абревіатурою іншої мови. Наприклад: англ. *UFO* співвідноситься з іншим набором літер в українській – *НЛО*. Рекомендації до подолання таких перешкод, як перекладання абревіатур,

можуть бути тільки одні: якомога більше пізнавати культуру країн, мову яких вивчає перекладач.

Завдання 3. Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Дайте визначення понять «термінознавство», «термін», «термінологія», «терміносистема».

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: кріо-, астро-, нано-, суб-, радіо-, гігро-, мега-, геліо-, авто-, гіпер-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. У засіданні приймали участь представники вишестоящих організацій.
2. Провести слідуючий інструктаж по техніці безпеки у листопаді цього року.
3. Більше сепидесяти відсотків студентів першого курсу успішно здали сесію.
4. Підвести підсумки дискусії про присвоєння наукової ступені поручили голові комісії.
5. Готуючись до сесії, у нас виникли проблеми щодо рішення задач із вищої математики.

Завдання 7. Назвіть вимоги до перекладача (що він повинен знати й уміти, як повинен поводитися).

Завдання 8. Відредагуйте текст.

Спеціальна теорія перекладу вивчає три фактора, які повинні враховуватися при описі перекладів цього типу. По-перше, належність оригіналу до особого функціонального стилю може впливати на характер перекладацького процесу й вимагати від перекладача застосування особливих методів і приємів. По-друге, орієнтованість на подібний оригінал може предопределить стилістичні характеристики тексту перекладу, а отже, і потребу вибору мовних засобів, які характеризують аналогічний функціональний стиль уже в мові перекладу. В результаті взаємодії цих двох факторів можуть виявлятися власне перекладацькі особливості, зв'язані як з загальними рисами й відмінностями між мовними ознаками аналогічних функціональних стилей в вихідній мові й мові перекладу, так і з особими умовами й задачами перекладацького процесу цього типу. Інакше кажучи, спеціальна теорія перекладу вивчає вплив на процес перекладу мовних особливостей певного функціонального стилю у вихідній мові, аналогічного йому функціонального стилю в мові перекладу і взаємодії цих двох рядів мовних явищ.

Завдання 9. *Що таке резюме? Назвіть його основні реквізити й вимоги до оформлення.*

Завдання 10. *Напишіть пояснювальну записку про причину відсутності на занятті.*

Варіант 7

Завдання 1. *Охарактеризуйте вимоги до оформлення реферату (стиль, мова, мовні кліше).*

Завдання 2. *Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.*

Неможливість встановити однозначні відношення між словами вимагає трансформування початкової одиниці таким чином, щоб зберегти в перекладі специфіку вираженого нею поняття. Подібну перебудову якогось елемента називають перекладацькою трансформацією. Трансформуванню може бути піддане лексичне або граматичне значення слів і слівосформ, а також стилістичні значення одного слова. Отже, перекладацькі трансформації – це перефразування окремих слів і фрагментів тексту оригіналу згідно із законами лексичної та граматичної сполучуваності, а також згідно з узусом, тобто неписаними законами використання тих чи інших мовних одиниць у мовленні носіїв конкретної мови.

Завдання 3. *Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.*

Завдання 4. *Назвіть вимоги до термінів. Коли їх висувають?*

Завдання 5. *Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: пост-, метр- (-метр), кінема-, синхро-, нео-, квазі-, термо-, бібліо-, супер-, мікро- Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.*

Завдання 6. *Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.*

1. На протязі останніх п'яти років наша фірма розпочала продажу у м. Києві різних марок автомобілів зарубіжного та вітчизняного виробництва.
2. Користуючись пригодою, хочемо звернути Вашу увагу на те, що наша фірма пропонує своїм клієнтам саме швидке обслуговування.
3. Директором установи була створена комісія по перевірці каси.
4. Договір був розірваний згідно домовленості обох сторін.
5. На нашому курсі читають семеро професорів.

Завдання 7. *Опишіть способи перекладання безеквівалентної лексики (транслітерування, транскрибування, калькування, описове перекладання).*

Завдання 8. *Відредагуйте текст.*

Процес переклада здійснюється в мозку перекладача й не доступний для безпосереднього спостереження й дослідження. Тому вивчення цього процесу виконується непрямым шляхом за допомогою розробки різноманітних теоретичних моделей, з великою чи меншою наближеністю описуючих процес перекладу в цілому або яку-небудь його сторону. Моделлю перекладу називається умовний опис мисленнєвих операцій, виконую які перекладач може здійснити переклад всього оригіналу або деякої його частини. В лінгвістичній теорії перекладу моделі перекладу являють собою процес перекладу в виді мисленнєвих операцій над мовними чи мовленнєвими одиницями, тобто у виді лінгвістичних операцій, вибір яких обумовлюється мовними особливостями оригіналу й відповідними явищами в мові перекладу. Модель перекладу носить умовний характер, так як вона необов'язково відбиває реальні дії перекладача в процесі створення тексту перекладу. Задачі моделі полягають в тому, щоб описати послідовність дій, за допомогою яких можна вирішити дану перекладацьку задачу при заданих умовах.

Завдання 9. *Поясніть основні поняття діловодства (документ, реквізит, формуляр, бланк).*

Завдання 10. *Напишіть резюме.*

Варіант 8

Завдання 1. *Назвіть відомості, які розміщуються в бібліографічному описі наукових джерел (книг, статей). Наведіть приклад бібліографічних описів.*

Завдання 2. *Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.*

На якість перекладу суттєво впливає й особистість перекладача, його характер, уміння володіти собою тощо. Психологія ґрунтовно досліджує все це. Для теорії та практики перекладу важливо те, яким чином позбутися хвилювання й уникнути стресу під час усного перекладання або як перекладачеві оволодіти вмінням гнучкого переходу на необхідний темп мовлення під час синхронного перекладання. Окрім того, велике значення мають психологічні дослідження для навчання перекладачів.

Завдання 3. *Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану*

(питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Назвіть способи творення термінів за рахунок використання внутрішніх ресурсів української мови. Наведіть приклади.

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: кріо-, топо-, авто-, аеро-, кіло-, мульти-, де-, гіпо-, хроно-, мега-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. Слід порадити колегам бути більш уважнішими під час виготовлення деталей, що працюють у другу зміну.
2. Ідучи в поїзді, у мене заболів зуб.
3. Головуючий на зборах запропонував обговорити наболівше питання.
4. Одна друга випускників університету працевлаштовані за фахом.
5. Я не вивчив виключення з правил.

Завдання 7. Укажіть, які види словників може застосовувати перекладач для перекладання науково-технічних текстів. Яку інформацію подають ці словники?

Завдання 8. Відредагуйте текст.

З одного боку, при послідовному перекладі перекладач може починати перекладати, удержуючи в пам'яті декілька висловлювань, переклад яких і складе окрему «порцію» перекладацького процесу, що включає кілька мінімальних одиниць перекладу. З іншого боку, при синхронному перекладі вимагається створювати текст перекладу одночасно з надходженням до перекладача тексту оригіналу, і тому перекладач прагне почати переклад, як тільки він одержав інформацію в межах смислової групи. Величина одиниці процесу перекладу визначається тут відрізком висловлювання, що володіє відносно самостійним смислом і дозволяє перекладачеві вибрати структуру пропозиції в перекладі. Однак і в синхронному перекладі мінімальною одиницею перекладацького процесу нерідко виявляється ціле висловлювання, особливо якщо в кінці його знаходяться елементи, суттєві для розуміння всього повідомлення. В процесі переклада перекладач постійно зіставляє одиниці ісходної мови й мови перекладу, відрізки оригіналу й відповідні їм відрізки тексту перекладу, переключаючись з однієї мови на іншу.

Завдання 9. Що таке резюме? Назвіть його основні реквізити й вимоги до оформлення.

Завдання 10. Напишіть заяву про надання матеріальної допомоги за місцем праці.

Варіант 9

Завдання 1. Назвіть структурні частини реферату. Яку інформацію вони містять?

Завдання 2. Опрацюйте поданий уривок з наукової статті. «Згорніть» інформацію, подану в уривку, до рівня: а) питального речення; б) називного речення; в) тези; г) стислого конспекту; д) інформативного реферату.

Відмінності в мовах зумовлені різними історичними, географічними, культурними, економічними й іншими причинами. Перекладач стає, по суті, посередником не лише між мовами, але й культурами. Тому такою важливою стає освіченість самого перекладача (маємо на увазі обов'язкове знання історії, культури, географії, побуту народу, репрезентованих мовою оригіналу). Крім того, перекладач у процесі практичної роботи має справу також із культурою й автора вихідного тексту, він повинен бути апріорі готовим до присутності в цьому тексті суто національного забарвлення, яке не піддається дослівному перекладові. Окремо слід звертати увагу на форми ввічливості.

Завдання 3. Самостійно оберіть текст за фахом обсягом 300 слів, який повинен бути завершеним за змістом. Складіть за цим текстом три види плану (питальний, тезовий, називний), анотацію та інформативний реферат. Додайте до контрольної роботи оригінал тексту.

Завдання 4. Яке ставлення в українському термінознавстві до запозичених термінів? Коли все-таки слід запозичувати такі наукові одиниці?

Завдання 5. Поясніть значення грецьких і латинських терміноелементів: псевдо-, екс-, пента-, нано-, контр-, уні-, мілі-, синхро-, агро-, гігро-. Наведіть приклади термінів із такими терміноелементами.

Завдання 6. Відредагуйте речення. Запишіть правильні варіанти.

1. Члени делегації переглянули виставку в двох діях.
2. Відповідно з наказом ректора на факультеті при кафедрах створені гуртки.
3. Вивчення здібностей людей в колективі являється однією з найбільш важливіших завдань керівника.
4. При авторитарному стилі управління керівником одноособово вирішуються всі питання, не радячись з колективом чи з самими ближчими помічниками.
5. В обговоренні прийняли участь 5 чоловік.

Завдання 7. Яким чином в українській мові тепер прийнято розмежовувати «дію», «подію», «наслідок дії»? Наведіть приклади.

Завдання 8. *Відредагуйте текст.*

Особим видом прагматичної зверхзадачі, що приводить до суттєвих змін тексту перекладу, являється прагнення перекладача до модернізації оригінала. Час і місто перекладу може сильно відрізнятись від часу й місця створення оригіналу. Перекладач нерідко має справу з оригіналом, створеним в іншу історичну епоху, в тому числі і на його рідній мові, яка змінилася за цей період до такого ступеню, що його попередній стан являє собою ніби іншу мову. Переклад тексту, віддаленого по часу, ставить перед перекладачем ряд додаткових проблем. Той факт, що переклад виконується не з сучасної мови, повинен бути яким-небудь чином відбитий і в тексті перекладу. Виникає потреба відбити в перекладі хронологічну віддаленість оригіналу шляхом використання слів і структур мови перекладу, хоч і зрозумілих для сучасного Рецептора, але маловживаних і сприйманих як архаїчні. При цьому подібні архаїзми не повинні мати різко вираженого «національного забарвлення», тобто не бути настільки характерними саме для мови перекладу, щоб виключити можливість їх уживання при передачі іномовного повідомлення.

Завдання 9. *Назвіть правила оформлення основних реквізитів документів (адресат, назва виду документа, заголовок, текст, дата, підпис, печатка).*

Завдання 10. *Напишіть резюме.*

Зразки наукового тексту, видів планів, анотації та інформативного реферату (додаток до завдань №2 і №3)

Стаття:

Значний прогрес у розвитку засобів електронно-обчислювальної техніки, унаслідок якого персональні комп'ютери практично стали необхідним інструментом інженерів, науковців, викладачів, зумовив актуальність розроблення так званих віртуальних вимірювальних приладів, аналоги яких уже існують за кордоном і демонструють величезні переваги перед традиційними приладами. Віртуальність приладів визначається тим, що вони є не промисловими виробами у вигляді постійно наявних об'єктів, а тимчасовими об'єктами, призначеними для розв'язання конкретних задач вимірювань у мехатронних системах. Відмінностями віртуальних вимірювальних приладів від традиційних є універсальність їх і практично необмежений потенціал щодо розширення власних функціональних можливостей, причому без змінення апаратного складу приладів, а тільки за рахунок удосконалення програмного забезпечення.

Комп'ютер стає основним модулем віртуальної вимірювальної апаратури. До нього додають багатофункціональні(спеціалізовані) плати розширення й оснащують необхідним програмним забезпеченням. Такі віртуальні приладимають більшу універсальність порівняно з промисловими приладами. Методика проведення вимірювального експерименту за допомогою того чи іншого віртуального приладу практично не відрізняється від наявних методик, притаманних відповідним традиційним вимірювальним засобам.

Переваги віртуального приладу: 1) здатність замінити традиційні вимірювальні засоби (осцилографи, вольтметри тощо); 2) розроблена й відтворена на екрані монітора програмним шляхом зовнішня панель приладу може повністю копіювати панель традиційного приладу вимірювань, її можна корегувати на етапі проектування і в процесі експлуатації; 3) менша вартість приладу, яка складається з вартості двох компонентів: вартості комп'ютера і плати збирання даних, яка є альтернативою наборові складних пристроїв і комплектувальних реального приладу; 4) вища надійність приладу за рахунок відсутності додаткових пристроїв і зв'язків між ними; 5) простота у використанні й обслуговуванні, наявність програмного забезпечення системи «підказок»; 6) швидка можливість заміни плати збирання даних; 7) можливість передання інформації в локальній і глобальній мережі тощо. Усе це дає можливість створювати на основі персонального комп'ютера й плати збирання даних безліч різноманітних гнучких вимірювальних систем.

Використанню віртуальних приладів заважають декілька чинників:

1) звичка працювати з приладами, що мають звичайні органи управління й блоки збирання й подання інформації; 2) політика фірм, що виробляють традиційну контрольно-вимірвальну апаратуру і сприяють збереженню цієї звички.

Клименко А. М. Віртуальні прилади у вимірвальній лабораторії / А. М. Клименко, В. В. Стаднік, Ю. І. Скорін // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: збірник наукових праць. – Серія: Інформатика та моделювання. – Х.: НТУ «ХПИ», 2012. – № 38. – С. 84-92.

Зразки планів до наукової статті:

<i>Питальний план</i>	<i>Тезовий план</i>	<i>Називний план</i>
1. Чому актуальною є проблема розроблення й застосування віртуальних вимірвальних приладів?	1. Актуальність розроблення так званих віртуальних вимірвальних приладів зумовлена значним прогресом розвитку засобів обчислювальної техніки, величезними перевагами їх перед традиційними приладами.	1. Актуальність проблеми розроблення й застосування віртуальних вимірвальних приладів.
2. Що є основним модулем віртуальної вимірвальної апаратури?	2. Основним модулем віртуальної вимірвальної апаратури є комп'ютер.	2. Основний модуль віртуальної вимірвальної апаратури.
3. Які є переваги у віртуальних засобів вимірювання?	3. Переваги віртуального приладу: 1) здатність замінити традиційні вимірвальні засоби; 2) можливість корегування панелі приладу за потреби; 3) менша вартість приладу; 4) вища надійність; 5) простота у використанні й обслуговуванні, наявність у програмному забезпеченні системи «підказок»; 6) швидка можливість заміни плати збирання даних; 7) можливість передання інформації в	3. Переваги віртуальних засобів вимірювання.

	локальній і глобальній мережі тощо.	
4. Що заважає застосуванню віртуальних приладів?	4. Чинники, що заважають застосуванню віртуальних приладів: а) звичка працювати з приладами, що мають звичайні органи управління й блоки збирання й подання інформації; 2) політика фірм, що виробляють традиційну контрольну-вимірювальну апаратуру і сприяють збереженню цієї звички.	4. Причини завад застосуванню віртуальних приладів.

Зразок анотації:

Клименко А. М. Віртуальні прилади у вимірювальній лабораторії / А. М. Клименко, В. В. Стаднік, Ю. І. Скорін // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: збірник наукових праць. – Серія: Інформатика та моделювання. – Х.: НТУ «ХПІ», 2012. – № 38. – С. 84-92.

У статті розглянуто підходи щодо пошуку альтернативних способів вдосконалення парку засобів вимірювальної техніки шляхом розроблення віртуальних вимірювальних приладів, розширення засобів їх створення та способів застосування, наведено приклад використання віртуальних вимірювальних приладів у навчальному процесі як віртуальної вимірювальної лабораторії. Для студентів і викладачів вищих технічних навчальних закладів.

Зразок інформативного реферату:

У запропонованій статті (Клименко А. М. Віртуальні прилади у вимірювальній лабораторії / А. М. Клименко, В. В. Стаднік, Ю. І. Скорін // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: збірник наукових праць. – Серія: Інформатика та моделювання. – Х.: НТУ «ХПІ», 2012. – № 38. – С. 84-92) розглядаються проблеми розроблення й запровадження в діяльність інженерів, науковців і викладачів віртуальних вимірювальних приладів, аналоги яких уже існують за кордоном і демонструють величезні переваги перед традиційними приладами.

Автор звертає увагу читачів на те, що віртуальні прилади є тимчасовими об'єктами, призначеними для розв'язання конкретних задач вимірювань у мехатронних системах. Від традиційних такі прилади різняться тим, що є універсальними і мають практично необмежений потенціал щодо розширення

власних функціональних можливостей тільки за рахунок удосконалення програмного забезпечення.

У статті відзначено, що методика проведення вимірювального експерименту за допомогою того чи іншого віртуального приладу практично не відрізняється від наявних методик, притаманних відповідним традиційним вимірювальним засобам.

Автор наголошує на певних перевагах віртуальних засобів вимірювання: 1) здатність замінити традиційні вимірювальні засоби; 2) можливість корегування панелі приладу за потреби; 3) менша вартість приладу; 4) вища надійність; 5) простота у використанні й обслуговуванні, наявність програмного забезпечення системи «підказок»; 6) швидка можливість заміни плати збирання даних; 7) можливість передання інформації в локальній і глобальній мережі тощо. На думку науковця, усе це дає можливість створювати на основі персонального комп'ютера й плати збирання даних безліч різноманітних гнучких вимірювальних систем.

Підсумовуючи, автор робить висновок, що використанню віртуальних приладів заважають звичка фахівців працювати з приладами, що мають звичайні органи управління й блоки збирання й подання інформації, а також політика фірм, що виробляють традиційну контрольно-вимірювальну апаратуру і сприяють збереженню цієї звички.